

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Перший проректор
 Глухівського НПУ
 ім. Олександра Довженка
 Марина ХРОЛЕНКО
29 серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **«Українська діалектологія»**

Галузь знань: **А Освіта**

Спеціальність: **А4 Середня освіта**

Предметна спеціальність: **А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)**

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітньо-професійна програма: **«Середня освіта (Українська мова і література)»**

Статус дисципліни: **нормативна навчальна дисципліна циклу професійної підготовки**

Структурні підрозділи (факультети, ННІ, кафедри), відповідальні за реалізацію навчальної дисципліни: **Навчально-науковий інститут філології та історії**

Кафедра **іноземних мов та методики викладання**

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин					Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття				Самостійна робота студентів	Залік	Іспит
					Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття			
денна	II	IV	3	90	36	18	-	18	54	4	

Робочу програму навчальної дисципліни складено відповідно до ОПП підготовки бакалаврів «Середня освіта (Українська мова і література)» за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А4.01 Середня освіта (Українська мова і література), навчального плану, авторської навчальної програми.

Укладач робочої програми:

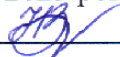
Дмитро МАРЄЄВ, канд. філол. наук, доцент
(ім'я та прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою української мови, літератури
та методики навчання

протокол від «27» серпня 2025 року № 1

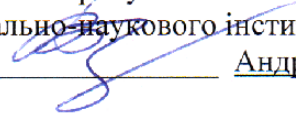
Завідувач кафедри Наталія ГОГОЛЬ, доктор пед. наук, професор

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою Навчально-наукового інституту
філології та історії

протокол від «28» серпня 2025 року № 9

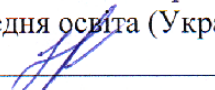
Голова вченої ради Навчально-наукового інституту

філології та історії Андрій ГРИЦЕНКО, доктор пед. наук, доцент

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми

«Середня освіта (Українська мова і література)»

 Наталія ГРИЧАНИК, канд. пед. наук, доцент

Пояснювальна записка

ОК «Українська діалектологія» входить до складу нормативних навчальних дисциплін циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти предметної спеціальності А4.01 Середня освіта (Українська мова і література).

У процесі опанування цієї дисципліни здобувачі вищої освіти засвоюють комплекс лінгвістичних знань, які, по-перше, формують теоретичне підґрунтя для глибокого осмислення закономірностей становлення та розвитку загальнонародної мови, по-друге, забезпечують підготовку до ґрунтового аналізу історичних явищ в українській мові. Саме в народних говорах зберігаються численні архаїчні мовні елементи, відкинуті літературною нормою попередніх етапів розвитку мови.

Вивчення курсу має істотне значення для дослідження ключових проблем історії української літератури, літературознавства та усної народної творчості.

Ґрунтовне знання особливостей українських говорів, уміння здійснювати їх наукове спостереження, аналіз і чітке розмежування діалектних та літературних форм є необхідними для майбутніх учителів української мови. Ці компетентності сприяють як глибшому розумінню мовних явищ сучасної української літературної мови, так і ефективному усуненню в мовленні учнів орфографічних, орфоепічних, лексичних і граматичних помилок, спричинених впливом місцевих діалектів.

Пріоритетні напрями робочої програми:

1. Мета навчального курсу – ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями українського говіркового мовлення; сформулювати уміння збирати й аналізувати діалектний матеріал, виділяти маркери говірок.

2. Завдання навчального курсу:

- висвітлити загальнотеоретичні питання української діалектології та подати найважливіші відомості з історії вивчення діалектів української мови;
- поглибити теоретичні знання про мову й мовлення, зокрема про фонетичну систему, граматичну будову та лексичний склад говорів української мови; особливості взаємозв'язку між діалектним і літературним різновидами мови, діалектну основу літературної мови;
- збагатити лексичний запас здобувачів освіти фаховою термінологією;
- сприяти засвоєнню знань про національну мову;
- удосконалити навички транскрибування й аналізу діалектних текстів;
- ознайомити з методикою збирання і дослідження діалектних матеріалів;
- виховувати любов до рідного краю, його мови, духовної культури;
- виховувати потребу зберігати говори української мови;
- підвищити культуру усного й писемного мовлення здобувачів вищої освіти, формувати культуру спілкування із різними верствами населення, повагу й шану до людей похилого віку;
- формувати у здобувачів вищої освіти навички виявляти вплив діалектного оточення на мовлення різновікових груп населення.

3. Основні навчальні компетентності як результат успішного засвоєння ОК «Українська діалектологія»:

1. Загальні компетентності:

ЗК 4. Здатність учитися та оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях професійної взаємодії, бути критичним і самокритичним.

ЗК 8. Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність до генерування нових ідей, адаптації та дії в новій ситуації, ініціативності та підприємливості.

ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 4. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах освіти, практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ФК 8. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 19. Здатність до використання інновацій у професійній діяльності в галузі освітніх і лінгвістичних досліджень для проведення власного наукового дослідження, узагальнення й оприлюднення результатів розроблення актуальної проблеми (у науково-методичних виданнях, виступах тощо).

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 8. Уміє працювати з різними джерелами інформації (науковими, довідково-енциклопедичними, художніми, бібліографічними, навчально-методичними, цифровими та ін.), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 14. Порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.

ПРН 26. Аналізує й вирішує соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймає рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначає власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, є носієм і захисником національної культури.

4. Контрольна робота.

Навчальний матеріал курсу структуровано в п'яти логічно завершених частинах – змістових модулях, а в межах кожного визначено навчальні теми.

Матеріал викладено як за мовними явищами, що дозволяє виявити єдність будови української мови, її системність, так й у вигляді діалектних особливостей української мови за окремими говорами та діалектними групами.

Змістовий модуль 1 «Наріччя і говори української мови» охоплює теми, у яких розкрито зміст і основні завдання курсу української діалектології, його зв'язок з іншими мовознавчими дисциплінами, перспективи діалектологічних досліджень, подаються загальні відомості про діалектні групи і говори української мови, складну ієрархію одиниць діалектного членування. Під час вивчення будь-якої наукової дисципліни важливими також є відомості з історії її розвитку.

Другий змістовий модуль присвячено розгляду елементів діалектних систем вокалізму та консонантизму.

Змістовий модуль 3 «Граматика» присвячено аналізу граматичної будови (словотвору, морфології, синтаксису) говорів.

У четвертому змістовному модулі подано відомості з лексики, фразеології. Також узагальнено інформацію про східнополіський діалект української мови.

У п'ятому змістовому модулі «Теорія і практика діалектологічних досліджень» подано інформацію про способи опрацювання діалектологічного матеріалу, розкрито методологію діалектологічних досліджень.

Пропонована програма розрахована на 90 годин:

18 годин лекційних, 18 годин практичних, 54 години самостійної роботи – для студентів денної форми навчання.

В оволодінні змістом української діалектології відповідно *до структурно-логічної схеми* становлення фахівця спираємося на попередні компетентності, сформовані у здобувачів вищої освіти у процесі вивчення таких дисциплін, як «Вступ до спеціальності», «Сучасна українська мова», «Історія та культура України», «Усна народна творчість та літературне країнознавство». Курс української діалектології готує здобувачів до опанування історичної граматики та історії української мови, глибшому розумінню сучасної української мови.

У процесі вивчення навчальної дисципліни формують такі soft skills:

- **комунікативні навички:** уміння слухати інформанта, співрозмовника; розуміння невербальних сигналів і комунікації; уміння висловлювати думку публічно;
- **критичне мислення:** логічне мислення; вміння спостерігати і виявляти суть;
- **позитивне мислення:** позитивне мислення; чемність і ввічливість; вміння виявляти дружелюбність; стресостійкість і здатність приймати рішення в нестандартних ситуаціях; здатність до емпатії;
- **самоорганізація та тайм-менеджмент.**

Методи навчання:

- словесні (розповідь, пояснення, евристична бесіда, дискусія, описова розповідь, сторітелінг);
- наочні (ілюстрація, демонстрація);
- практичні (практичні роботи, розроблення презентацій, доповідей, лінгвістичних карт);
- комунікативний.

Курс «Українська діалектологія» сприяє досягненню цілі сталого розвитку 4 – Якісна освіта, формуючи фахівця із низкою загальних і фахових компетентностей. Здобувачі поглиблюють знання про культурне й мовне розмаїття України, що є основою для усвідомлення важливості збереження національної спадщини. Курс розвиває толерантність до мовного розмаїття та акцентує увагу на рівність мовців, повагу до діалектоносіїв, що сприяє подоланню упереджень до мовців не залежно від статі, чим забезпечується ціль сталого розвитку 5 – гендерна рівність.

Під час роботи з програмним забезпеченням для оброблення аудіо- й відеоінформації, картографування, обробки картотеки здобувачі опановують цифрові технології, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринковій праці.

Організація навчання

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання у неформальній освіті відповідно до Положення «Про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка» (<http://surl.li/rudskg>).

Технічне та програмне забезпечення: технічне – пристрої виведення зображення й звуку; програмне – пакети Microsoft Office, Google Workspace, Canva, аудіоредактори Adobe Audition (trialware), Sound Forge (trialware), Audacity, WaveLab, аналізатор мовлення Speech Analyzer, редактор векторної графіки Adobe Illustrator (trialware).

Види занять:

Лекція передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Під час проведення лекційних занять розглядають теоретичні питання кожної конкретної теми. Протягом лекції використовуються запитання, метою яких є з'ясування рівня готовності здобувачів до сприйняття наступного матеріалу та активізації пізнавальної діяльності. На заняттях використовують лекції-презентації, що створюються за допомогою програми Microsoft Power Point або Canva.

Практичне заняття передбачає опрацювання фрагментів діалектних текстів, аналіз елементів діалектної системи, висловлювання здобувачів освіти на проблемні завдання, інструментальне опрацювання діалектного матеріалу тощо. Оцінки, отримані здобувачем вищої освіти за окремі практичні заняття, ураховують під час виставлення підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента (СРС) – це самостійна діяльність-учіння здобувача вищої освіти, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни та містить завдання різного типу: аналіз наративів, запис діалектного мовлення (зокрема для поповнення діалектного фонофонду університету) і його транскрибування, опрацювання аудіо- та/або відеозаписів, картографування діалектного матеріалу, підготовка презентацій.

Особливості опанування освітнього компоненту під час дистанційної форми навчання

Лекції й практичні заняття проводять на платформі Zoom чи Meet в синхронному чи змішаному режимах, на платформі Google Workspace – в асинхронному режимі. Завдання такі ж, як і за традиційного навчання.

Організація самостійної роботи відбувається на платформі Zoom чи Meet в синхронному чи змішаному режимах, на платформі Google Workspace – в асинхронному режимі. Зміст самостійної роботи такий же, як і за традиційного навчання.

Організаційні та навчальні обов'язки здобувачів вищої освіти:

- Відвідувати практичні заняття, не пропускати їх без поважної причини;
- Готуватися до занять та виконувати завдання, передбачені в планах практичних занять;
- Брати участь у практичних заняттях під час обговорення, виконання колективних та індивідуальних завдань, тестування тощо;
- Ставити запитання, цікавитися додатковими відомостями щодо іноземної мови, консультуватися з викладачем;
- Аргументовано відстоювати власну думку з теми заняття, якщо вона не збігається з думкою викладача;
- Самостійно оволодівати теоретичним матеріалом окремих тем або питань за рекомендованою літературою, виконувати завдання різного рівня;
- За потреби отримувати додаткові консультації викладача за змістом навчальної дисципліни;
- У випадку незгоди з отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем;
- Вчасно складати відповідні теми;
- Дотримуватися правил техніки безпеки й охорони праці.

Основні поняття:

Акання, аналогія, анкетний метод, апокопа, арго, ареал, ареалогія, архаїзм, асиміляція, атлас діалектологічний, афереза, варіативність діалектна, варіативність наддіалектна, вокалізм, вставні голосні, гендер, гетеролекси, гіперизм, говір, говірка, група говірок, двоїна, демонікон, демонологема, демононазва, деривація, дзекання, дисиміляція, дифтонг, дифузія мовна, діалект, діалектизм, діалектологія, діалектна відмінність, діалектна мова, діалектна стратиграфія, діалектне явище, діалектний континуум, діалектогенез, діалектографія, діаморфія, діафонія, дієреза, експедиційний метод, експлоратор, ендемік, енклітика, епентеза, етимологія, етнографізм, етнолінгвістика, жаргон, зона діалектна, ідіолект, ізогласа, ізодокса, ізопрагма, інтердіалект, інтерференція мовна, інтонограма, інформант, історична діалектологія, карта діалектологічна, картотека, койне, компаратив, консонантизм, контамінація, легенда (до карти), лінгвістична географія, локалізм, метатеза, мікродіалектна система, монофтонг, мотивація слова, наддеснянська східнополіська смуга, наріччя, народна етимологія, непротиставне діалектне явище, нерегулярні фонетичні зміни, норма діалектна, нульовий діалектизм, омолекси, описова діалектологія, осцилограма, паралекси, парокситонеза, пасмо ізоглас, питальник, подовження, проклітика, протеза, редукація, редуплікація, рухомий наголос, семантична конденсація, синкопа, система мовна, сленг, словник діалектний, сонограма, соціолінгвістика, спектограма, стягнення, субституція, суперлатив, транскрипція діалектологічна, укання, усічення, фіксований наголос, хитання в роді, цекання, ядро діалектного явища.

Опис навчальної дисципліни**Титульна сторінка опису**Назва дисципліни **Українська діалектологія**

Структурний підрозділ, відповідальний за реалізацію навчальної дисципліни

Кафедра іноземних мов та методики викладання

Характеристика дисципліни	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти, назва ОП	Академічний календар, види занять
Кількість кредитів ECTS 3 Змістових модулів 5 Загальний обсяг дисципліни 90 год. Аудиторних годин на тиждень 2 (д.ф.)	Галузь знань: A1 Освіта Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Спеціальність: A4 Середня освіта Предметна спеціальність A4.01 Середня освіта (Українська мова і література) Освітня програма: Середня освіта (Українська мова і література)	Статус дисципліни: нормативна навчальна дисципліна циклу професійної підготовки Курс 2 Семестр: 4 Всього годин: 90 Лекцій: 18 (д.ф.) Практичних занять: 18 (д.ф.) СРС: 54 (д.ф.) Вид підсумкового контролю: залік

**Структура залікових кредитів
(денна форма)**

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Аудиторні заняття		Самостійну роботу студентів (СРС)
	лекції	практичні	
Змістовий модуль 1. Наріччя і говори української мови			
Тема 1.Українська діалектологія як лінгвістична дисципліна	2	2	4
Тема 2. Наріччя і говори української мови	2	0	4
Тема 3. Розвиток української діалектології	2	0	4
Змістовий модуль 2. Фонетика			
Тема 4. Вокалізм	2	2	4
Тема 5. Консонантизм. Акцентні особливості.	2	2	4
Змістовий модуль 3. Граматика			
Тема 6. Словотвір	2	1	4
Тема 7. Морфологія	2	2	4
Тема 8. Синтаксис	2	1	4
Змістовий модуль 4. Лексика, фразеологія. Регіональні діалектні особливості			
Тема 9. Лексика та фразеологія української діалектної мови	1	2	3
Тема 10. Лівобережнополіський (східнополіський) діалект	1	0	3
Змістовий модуль 5. Теорія і практика діалектологічних досліджень			
Тема 11. Діалектна картотека. Географія діалектного мовлення	0	2	4
Тема 12. Інструментальне дослідження говорів української мови.	0	2	4
Тема 13. Етнолінгвістичний аспект дослідження традиційної обрядової та духовної культури	0	2	4
Контрольна робота	0	0	4
Разом за семестр	18	18	54

Зміст лекційного курсу

№ теми	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Наріччя і говори української мови	денна
1.	Тема: Українська діалектологія як лінгвістична дисципліна. Теоретичні питання - Предмет і завдання діалектології. - Основні діалектні одиниці. - Місцеві (територіальні) діалекти. - Поняття про соціальні діалекти. Комунікативні стратегії чоловіків і жінок у вживанні соціолектів. - Описова й історична діалектологія. - Зв'язок діалектології з лінгвістичними та літературознавчими дисциплінами. - Зв'язок діалектології з історичними дисциплінами. - Діалектне слово як функціонально-стилістична одиниця. - Джерела вивчення діалектів. - Форми, способи, методи збирання діалектного матеріалу. Методи діалектологічних досліджень. - Особливості роботи експлоратора з інформантами жіночої й чоловічої статі. - Фонетична транскрипція. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 14 – 57. - Ставицька Л. Гендер: мова, свідомість, комунікація. Київ, 2015. С. 284 – 302. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 13 – 15, 31 – 34. - Vintoniak O., Hnatyuk M., Miniailo R., Turyshcheva O., Kotvytska V. Dialectology in Modern Linguistic Research: Theoretical Approaches and Methods. <i>AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research</i>. 2024. SPECIAL ISSUE NO.: 14/01/XXXIX. (VOLUME 14, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XXXIX.). P. 39 – 44.	2
2.	Тема: Наріччя і говори української мови Теоретичні питання - Українська діалектна мова як складна ієрархія діалектних одиниць. - Північні (поліські) діалекти, межі їх поширення. - Південно-західні діалекти. - Південно-східні діалекти. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 13 – 14.	2
3.	Тема: Розвиток української діалектології Теоретичні питання - Періоди розвитку української діалектології. - Спроби характеристики і класифікації українських діалектів. - Сучасні діалектологічні дослідження: досягнення, проблеми, завдання. - Перспективи розвитку української діалектології. Література - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 58 – 85. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 14 – 15.	2
Змістовий модуль 2. Фонетика		

4.	Тема: Вокалізм Теоретичні питання 1. Загальна характеристика українського діалектного вокалізму. 2. Голосні фонemi та їх звукові вияви в різних українських діалектах. 3. Деякі інші явища вокалізму українських діалектів. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 21 – 22.	2
5.	Тема: Консонантизм. Акцентні особливості. Теоретичні питання 1. Загальна характеристика українського діалектного консонантизму. 2. Приголосні фонemi в північних (поліських) діалектах. 3. Система приголосних у південно-західних діалектах. 4. Система приголосних фонем південно-східних діалектів. 5. Звукосполюки [ри], [ли] та їх відбиття в українських діалектах. 6. Звукосполюки [ги], [ки], [хи] в українських діалектах. 7. Приставні (протетичні) приголосні. 8. Діалектні відмінності у наголошуванні форм слів. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Кобирилка Г. С. Українське діалектне наголошування: об'єкт і прийоми пізнання. Кам'янець-Подільський, 2020. 392 с. 4. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 5. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 22 – 23.	2
Змістовий модуль 3. Граматика		
6.	Тема: Словотвір Теоретичні питання 1. Типи діалектних відмінностей у словотворі. 2. Фонетико-словотвірний різновид відмінностей у словотворі. 3. Продуктивність словотвірних одиниць. 4. Словотвірні структури, властиві окремим діалектам. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 29.	2
7.	Тема: Морфологія Теоретичні питання 1. Різновиди морфологічних діалектних відмінностей. 2. Морфологічні риси північних (поліських) діалектів. 3. Морфологічна специфіка південно-західних діалектів.	2

	4. Морфологічні особливості південно-східних діалектів. 5. Умовний і наказовий спосіб дієслів в українських діалектах. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. skol. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Колесников А. О. Морфологія українських південнобесарабських говірок: генеза і динаміка. Ізмаїл, 2015. 676 с. 4. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 5. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 24 – 29.	
8.	Тема: Синтаксис Теоретичні питання 1. Діалектна диференціація української мови на синтаксичному рівні. 2. Діалектні відмінності у словосполученні. 3. Діалектні відмінності у структурі простого речення. 4. Діалектні відмінності у структурі складного речення. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 30.	2
Змістовий модуль 4. Лексика, фразеологія. Регіональні діалектні особливості		
9.	Тема: Лексика та фразеологія української діалектної мови Теоретичні питання 1. Типи діалектних відмінностей у лексиці. 2. Характерні особливості лексики діалектів. 3. Діалектна лексика з погляду її походження. 4. Сучасні аспекти дослідження словникового складу говірок. 5. Діалектні відмінності у фразеології. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 18 – 19.	1
10.	Тема: Лівобережнополіський (східнополіський) діалект Теоретичні питання 1. Ареал східнополіського діалекту. 2. Внутрішня диференціація східнополіського діалекту. 3. Особливості східнополіських говорів: а) фонетичні; б) морфологічні; в) лексичні; г) синтаксичні. 4. Східнополіські діалектні риси у фольклорних записах та художніх творах. Література	1

	1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 377 – 400. 3. Громик Ю., Яворський А. Поліські діалекти в сучасній художній літературі. Луцьк, 2022. С. 260 – 291. 4. Литвиненко Я. О. Орнітономени у східнополіському діалекті: структура і просторове варіювання: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2019. 232 с. 5. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 6. Марєєв Д. А. Динаміка східнополіського діалекту: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2018. 255 с. + 501 с. (додатки) 7. Симоненко І. В. Словозміна прикметника у східнополіському діалекті: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2018. 360 с. 8. Холодйон О. М. Семантична варіативність дієслівної лексики в східнополіському діалекті: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2017. 437 с. 9. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. 166 с.	
	Разом	18

Для вивчення окремих тем застосовують мультимедійну техніку з метою демонстрації карт, презентацій. Обов'язковою є наявність карти говорів української мови.

Зміст практичних занять

Номер теми	Теми практичних занять	Кількість годин
		денна
Змістовий модуль 1. Наріччя і говори української мови		
1.	Тема: Українська діалектологія як лінгвістична дисципліна. <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> 1. Предмет і завдання діалектології. 2. Основні діалектні одиниці. 3. Місцеві (територіальні) діалекти. 4. Поняття про соціальні діалекти. Комунікативні стратегії чоловіків і жінок у вживанні соціолектів. 5. Описова й історична діалектологія. 6. Зв'язок діалектології з лінгвістичними та літературознавчими дисциплінами. 7. Зв'язок діалектології з історичними дисциплінами. 8. Діалектне слово як функціонально-стилістична одиниця. 9. Джерела вивчення діалектів. 10. Форми, способи, методи збирання діалектного матеріалу. Методи діалектологічних досліджень. 11. Особливості роботи експлоратора з інформантами жіночої й чоловічої статі. 12. Фонетична транскрипція. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> 1. Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. 2. Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 14 – 57. 3. Ставицька Л. Гендер: мова, свідомість, комунікація. Київ, 2015. С. 284 – 302. 4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 35 – 49.	2
Змістовий модуль 2. Фонетика		
4.	Тема: Вокалізм <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> 1. Загальна характеристика українського діалектного вокалізму. 2. Особливості діалектного протиставлення голосних фонем: - фонема /i/ та її відповідники в різних українських діалектах; - фонема /и/; - фонема /e/; - фонема /ы/; - фонема /y/; - фонема /o/; - фонема /a/. 3. Явище афери́зи; вставні голосні [o], [e]; гіперичні явища. 4. Акцентні особливості та система наголошування в говорах української мови. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> 1. Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. 2. Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. Харків. 2002. 1066 с.	2

	4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 72 – 81.	
5.	Тема: Консонантизм. Акцентні особливості. <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> - Загальна характеристика українського діалектного консонантизму. - Склад приголосних фонем у говорах. - Приголосні фонemi та їх варіанти. - Кореляція твердості-м'якості, дзвінкості-глухості приголосних у говорах. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> - Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. - Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 81 – 100.	2
Змістовий модуль 3. Граматика		
7.	Тема: Морфологія <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> - Спільні і відмінні риси морфології української діалектної мови. Різновиди морфологічних відмінностей. - Іменник. - Прикметник. - Числівник. - Займенник. - Дієслово. - Службові частини мови та вигук. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> - Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. - Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнослобожанських говірок. Луганськ, 2005. С. 106 – 148. - Колесников А. О. Морфологія українських південнобесарабських говірок: генеза і динаміка. Ізмаїл, 2015. 676 с. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 100 – 137.	2
6, 8.	Тема: Словотвір. Синтаксис. <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> - Типи діалектних відмінностей у словотворі. - Фонетико-словотвірний різновид відмінностей у словотворі. - Продуктивність словотвірних одиниць. - Словотвірні структури, властиві окремим діалектам. - Діалектні відмінності української мови на синтаксичному рівні. - Діалектні відмінності у словосполученні. - Діалектні відмінності у структурі простого і складного речення. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> - Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. - Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і	2

	суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 138 – 149.	
Змістовий модуль 4. Лексика, фразеологія. Регіональні діалектні особливості		
9.	Тема: Лексична система діалектної мови. Фразеологія. <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> - Основні типи діалектних відмінностей у лексиці. - Склад діалектної лексики з погляду її походження. - Особливості традиційної лексики діалектів. - Діалектні відмінності у фразеології. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> - Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. - Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністріянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 62 – 71.	2
Змістовий модуль 5. Теорія і практика діалектологічних досліджень		
11.	Тема: Діалектна картотека. Географія діалектного мовлення <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> - Діалектна картотека. Створення діалектних карток. - Картографування діалектологічних явищ. - Інтерпретація лінгвістичних карт. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> - Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. - Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністріянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. - Дружук І. Лінгвістична географія ХХІ ст.: інтерактивні звукові карти (на прикладі зміни [e < *e] > [a] в західнополіському говорі). <i>Ad fontes. Джерела діалектологічних студій із серії «Діалектологічні студії»</i>. Львів, 2023. С. 185 – 195. - Марєєв Д. А., Міняйло Р. В., Литвиненко Я. О. Особливості використання картографічних матеріалів на заняттях з української діалектології. <i>Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)</i>. 2025. Вип. 2 (48). С. 669 - 676. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 149 – 159.	2
12.	Тема: Інструментальне дослідження говорів української мови. <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> - Сучасні засоби аудіо- та відеофіксації мовного матеріалу. - Звукові редактори Audacity, Sound Forge Pro, WaveLab, Adobe Audition. Створення осцилограм. - Визначення контурів інтенсивності звуків в інтонограмах. Speech Analyzer як засіб створення інтонограм. - Методика визначення частоти (спектру частот). - Тривалість звука. - Визначення інтенсивності (сили) звука. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> - Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. - Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття.	2

	Література 1. Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнослов'янських говірок. Луганськ, 2005. С. 30 – 43. 2. Іщенко О. С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ, 2012. С. 10 – 24. 3. Марєєв Д. А., Міняйло Р. В., Литвиненко Я. О. До проблеми використання аудіопрограм на заняттях з української діалектології. <i>Наука і техніка сьогодні</i>. 2025. № 1 (42). С. 712 – 721.	
13.	Тема: Етнолінгвістичний аспект дослідження традиційної обрядової та духовної культури <i>I. Когнітивний складник (теоретичний блок)</i> 1. Етнолінгвістичний аспект дослідження обрядової, духовної та матеріальної культури. 2. Номінація традиційних календарних обрядів в українській мові: а) зимовий цикл; б) весняний цикл; в) літній цикл; г) осінній цикл. 3. Номінації весільного, родинного та поховального обрядів. 4. Український демонікон. <i>II. Операційно-технологічний складник (практичний блок)</i> 1. Опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою. 2. Виконання завдань відповідно до плану практичного заняття. Література 1. Гриценко П. Ю., Руснак Н. О., Руснак Ю. М., Струк І. М. Етнолінгвістика: українська мова: навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 432 с. 2. Конобродська В. Поліський поховальний і поминальні обряди. Т. 1. Етнолінгвістичні студії. Житомир, 2007. 356 с. 3. Українська етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; Г. К. Барилова, К. Д. Глуховцева. Луганськ, 2011. С. 35 – 93. 4. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. Львів, 2002. 216 с.	2
Разом		18

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Номер теми	Перелік тем та питань самостійної роботи, їх анотація	Кількість годин денна
Змістовий модуль 1. Наріччя і говори української мови		
1.	Тема: Українська діалектологія як лінгвістична дисципліна - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Конспектування правил фонетичної транскрипції. - Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. - Підготовка повідомлення на одну із запропонованих тем. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 14 – 57. - Ставицька Л. Гендер: мова, свідомість, комунікація. Київ, 2015. С. 284 – 302. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 35 – 49.	4
2.	Тема: Наріччя і говори української мови - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Заповнення узагальнювальної таблиці щодо характеристики діалектних груп. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 13 – 14.	4
3.	Тема: Розвиток української діалектології - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Підготовка карток персоналій або мультимедійних презентації постатей – дослідників діалектів. Література - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 58 – 85. - Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців. К., 2002. 132 с. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 14 – 15.	4
Змістовий модуль 2. Фонетика		
4.	Тема: Вокалізм - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. - Аналіз текстів, виділення рис вокалізму, притаманних говіркам. - Виконання порівняльного аналізу звукових виявів голосних фонем у говорах української мови. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 21 – 22.	4

5.	Тема: Консонантизм. Акцентні особливості. - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. - Аналіз текстів, виділення рис консонантизму, притаманних говіркам. - Підготовка повідомлення на одну із запропонованих тем. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Кобиринка Г. С. Українське діалектне наголошування: об'єкт і прийоми пізнання. Кам'янець-Подільський, 2020. 392 с. - Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський», 2023. С. 22 – 23.	4
Змістовий модуль 3. Граматика		
6.	Тема: Словотвір - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. - Аналіз текстів, виділення словотвірних явищ, притаманних говіркам. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 29.	4
7.	Тема: Морфологія - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. - Аналіз текстів, виділення морфологічних рис, притаманних говіркам. - Підготовка повідомлення на одну із запропонованих тем. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. - Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. - Колесников А. О. Морфологія українських південнобесарабських говірок: генеза і динаміка. Ізмаїл, 2015. 676 с. - Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. - Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 100 – 137.	4
8.	Тема: Синтаксис - Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. - Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. - Аналіз текстів, виділення синтаксичних рис, притаманних говіркам. Література - Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с.	4

	2.Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 138 – 149.	
Змістовий модуль 4. Лексика, фразеологія. Регіональні діалектні особливості		
9.	Тема: Лексика та фразеологія української діалектної мови 1. Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. 2. Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. 3. Аналіз текстів, спостереження за лексикою в говірковому мовленні. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2.Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 86 – 484. 3. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 18 – 19.	3
10.	Тема: Лівобережнополіський (східнополіський) діалект 1. Опрацювання лекційного матеріалу, його доповнення. 2. Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. 3. Аналіз тексту художньої літератури та/або фольклорного тексту: виявлення фонетичних, граматичних, лексичних діалектних особливостей. Література 1.Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с. 2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. С. 377 – 400. 3. Громик Ю., Яворський А. Поліські діалекти в сучасній художній літературі. Луцьк, 2022. С. 260 – 291. 4. Литвиненко Я. О. Орнітономени у східнополіському діалекті: структура і просторове варіювання: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2019. 232 с. 5. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ: Інститут української мови НАН України, 2019. 488 с. 6. Марєєв Д. А. Динаміка східнополіського діалекту: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2018. 255 с. + 501 с. (додатки) 7. Симоненко І. В. Словозміна прикметника у східнополіському діалекті: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2018. 360 с. 8. Холодбон О. М. Семантична варіативність дієслівної лексики в східнополіському діалекті: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2017. 437 с. 9. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. 166 с.	3
Змістовий модуль 5. Теорія і практика діалектологічних досліджень		
11.	Тема: Діалектна картотека. Географія діалектного мовлення 1. Опрацювання матеріалу: - Діалектна картотека. - Принципи картографування діалектологічних явищ. - Принципи інтерпретації лінгвістичних карт. 2. Створення діалектних карток. Створення діалектологічних карт та їх інтерпретація. Література 1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін. К., 2001. 271 с. 2.Дружук І. Лінгвістична географія ХХІ ст.: інтерактивні звукові карти (на прикладі зміни [e < *e] > [a] в західнополіському говорі). <i>Ad fontes. Джерела діалектологічних студій із серії «Діалектологічні студії»</i>. Львів, 2023. С. 185 – 195. 3. Марєєв Д. А., Міняйло Р. В., Литвиненко Я. О. Особливості використання картографічних матеріалів на заняттях з української діалектології. <i>Перспективи та</i>	4

	інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2025. Вип. 2 (48). С. 669 - 676. 4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 149 – 159.	
12.	Тема: Інструментальне дослідження говорів української мови 1. Опрацювання матеріалу: - Методика визначення частоти (спектру частот). - Тривалість звука. - Визначення інтенсивності (сили) звука. 2. Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. 3. Запис діалектного матеріалу від інформантів. Робота з аудіоредакторами. Транскрибування текстів. Література 1. Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнослов'янських говірок. Луганськ, 2005. С. 30 – 43. 2. Іщенко О. С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ, 2012. С. 10 – 24. 3. Марєєв Д. А., Міняйло Р. В., Литвиненко Я. О. До проблеми використання аудіопрограм на заняттях з української діалектології. <i>Наука і техніка сьогодні</i>. 2025. № 1 (42). С. 712 - 721.	4
13.	Тема: Етнолінгвістичний аспект дослідження традиційної обрядової та духовної культури 1. Опрацювання матеріалу: - Етнолінгвістичний аспект дослідження традиційної обрядової та духовної культури - Етнолінгвістичний аспект дослідження явищ матеріальної культури. 2. Виконання завдань відповідно до плану практичної роботи за темою. 3. Робота з наративами. Робота з етнолінгвістичною частиною діалектної картотеки. Література 1. Гриценко П. Ю., Руснак Н. О., Руснак Ю. М., Струк І. М. Етнолінгвістика: українська мова: навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 432 с. 2. Конобродська В. Поліський поховальний і поминальні обряди. Т. 1. Етнолінгвістичні студії. Житомир, 2007. 356 с. 3. Українська етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; Г. К. Барилова, К. Д. Глуховцева. Луганськ, 2011. С. 35 – 93. 4. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. Львів, 2002. 216 с.	4
	Контрольна робота Література 1. Марєєв Д. Контрольні роботи з української діалектології: навчально-методичний посібник. Суми, 2021. 40 с.	4
Разом		54

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЗАЛІКУ

1. Діалектологія, завдання і значення курсу.
2. Зв'язок діалектології з іншими науками.
3. Описова та історична діалектологія.
4. Поняття про місцеві та територіальні діалекти. Соціальні діалекти.
5. Діалектні одиниці.
6. Джерела вивчення української діалектної мови.
7. Короткі відомості з історії української діалектології.
8. Типи діалектних явищ української мови.
9. Діалектні відмінності української мови в наголосі.
10. Вокалізм. Характеристика українського діалектного вокалізму. Відмінності в системах голосних фонем у діалектах української мови.
11. Варіанти та відповідники фонем /i/, /e/ в різних українських діалектах.
12. Варіанти та відповідники фонем /o/, /u/, /a/ в різних українських діалектах.
13. Гіперизм у галузі діалектного вокалізму.
14. Явище афери́зи в діалектах.
15. Консонантизм. Склад приголосних фонем у говорах. Фонем /г/, /г'/ у говорах.
16. Фонема /ф/ у діалектах.
17. Приголосні [дж], [дз]. Фонема /л/ та її варіанти.
18. Палатальні приголосні [ж], [ш], [ч], [дж] у частині говорів.
19. Диспалаталізація [р], [ц] у різних позиціях у частині говорів. Палаталізація [р] у кінці складів і слів у деяких говорах (полтавських, карпатських).
20. Втрата дзвінкості приголосних у кінці слів і складів перед глухими в південно-західних і частково в південно-східних діалектах.
21. Явище асиміляції, протези, епентези, метатези в діалектах.
22. Морфологія. Спільні і відмінні риси морфології говорів. Різновиди морфологічних відмінностей.
23. Характеристика діалектних особливостей змінюваних частин мови.
24. Діалектні особливості невідмінюваних частин мови.
25. Загальна характеристика лексики українських діалектів. Основні типи діалектних відмінностей у лексиці.
26. Склад діалектної лексики з погляду її походження. Архаїчні риси лексики українських діалектів.
27. Діалектні відмінності у фразеології.
28. Діалектна диференціація української мови на синтаксичному рівні.
29. Лінгвістична географія.
30. Інструментальне дослідження говорів української мови.

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Відповідність шкал оцінювання та критеріїв визначення рівнів навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка ECTS	Сума балів за накопичувальною системою	Сума балів за 100 бальною шкалою	Критерії
A	7	90-100	Здобувач вищої освіти уповні оволодів запропонованим у курсі матеріалом (з теорії та історії української діалектології). Його відповідь аргументована й відзначається логічністю, вичерпністю викладу, зв'язністю, послідовністю. Теоретичні положення підкріплюються конкретними прикладами, знаннями діалектологічної карти, словників, атласів. Здобувач вищої освіти вільно володіє науковою термінологією; читає діалектні тексти з різних говорів за фонетичною транскрипцією; робить морфологічний та синтаксичний аналізи текстів; висловлює свою думку; удосконалює навички розрізняти говори однієї діалектної групи від іншої, вказуючи на їхні характерні особливості (діалектний вокалізм, консонантизм, морфологічні відмінності, синтаксичні особливості тексту, його лексичне і фразеологічне наповнення тощо). Студент творчо працює на практичних заняттях, бере активну участь у колективних обговореннях проблем. Він виконав усі завдання, винесені на самостійне опрацювання.
		100	
		99	
		98	
		97	
		96	
		95	
		94	
		93	
		92	
		91	
		90	
B	6	82-89	Здобувач вищої освіти оволодів понад 90 % запропонованого в курсі матеріалу (з теорії та історії української діалектології). Його відповідь аргументована й відзначається логічністю, вичерпністю викладу, зв'язністю, послідовністю. Теоретичні положення підкріплюються конкретними прикладами, знаннями діалектологічної карти, словників, атласів. Здобувач вищої освіти на достатньому рівні володіє науковою термінологією; читає діалектні тексти з різних говорів за фонетичною транскрипцією; робить морфологічний та синтаксичний аналізи текстів, допускаючи деякі неточності; висловлює свою думку; удосконалює навички розрізняти говори однієї діалектної групи від іншої, вказуючи на значну частину їхніх характерних особливостей (діалектний вокалізм, консонантизм, морфологічні відмінності, синтаксичні особливості тексту, його лексичне і фразеологічне наповнення тощо). Студент активно працює на практичних заняттях, бере участь у колективних обговореннях проблем. Він виконав понад 90 % завдань, винесених на самостійне опрацювання.
		89	
		88	
		87	
		86	
		85	
		84	
		83	
		82	
C	5	74-81	Здобувач вищої освіти оволодів понад 80 % запропонованого в курсі матеріалу (з теорії та історії української діалектології). Його відповідь переважно аргументована й відзначається логічністю, вичерпністю викладу, зв'язністю, послідовністю. Теоретичні положення підкріплюються конкретними прикладами, знаннями діалектологічної карти, словників, атласів. Здобувач вищої освіти на достатньому рівні володіє науковою термінологією; читає діалектні тексти з різних говорів за фонетичною транскрипцією; робить морфологічний та синтаксичний аналізи текстів, допускаючи незначні помилки; висловлює свою думку; удосконалює навички розрізняти говори однієї діалектної групи від іншої, вказуючи на значну частину їхніх характерних особливостей (діалектний вокалізм, консонантизм, морфологічні відмінності, синтаксичні особливості тексту, його лексичне і фразеологічне наповнення тощо). Студент активний на практичних заняттях, бере участь у колективних обговореннях проблем. Він виконав понад 80 % завдань, винесених на самостійне опрацювання.
		81	
		80	
		79	
		78	
		77	
		76	
		75	
		74	

D	7	64-73	Студент оволодів понад 60 % запропонованого в курсі матеріалу (з теорії та історії української діалектології), але його знання мають несистемний характер. Відповідь є неповною і недостатньо аргументованою. Теоретичні положення не завжди підкріплюються конкретними прикладами, знаннями діалектологічної карти, словників, атласів. Здобувач вищої освіти володіє частиною термінів із дисципліни. Він читає діалектні тексти з різних говорів за фонетичною транскрипцією, проте є неточності; робить морфологічний та синтаксичний аналізи текстів, допускаючи помилки (до 40 % від загального обсягу матеріалу); інколи висловлює свою думку; у більшості випадків здатен розрізняти говори однієї діалектної групи від іншої, вказуючи на незначну частину їхніх характерних особливостей (діалектний вокалізм, консонантизм, морфологічні відмінності, синтаксичні особливості тексту, його лексичне і фразеологічне наповнення тощо). Він виконує роботу під керівництвом викладача, але під час виконання різної складності завдань за зразком (інструкцією) припускається помилок. Здобувач вищої освіти виконав понад 60 % завдань, винесених на самостійне опрацювання.
		73	
		72	
		71	
		70	
		69	
		68	
		67	
		66	
		65	
		64	
E	3	60-63	Студент оволодів понад 50 % запропонованого в курсі матеріалу (з теорії та історії української діалектології), але його знання мають несистемний характер. Відповідь є неповною і недостатньо аргументованою. Теоретичні положення інколи підкріплюються конкретними прикладами, знаннями діалектологічної карти, словників, атласів. Здобувач вищої освіти володіє близько половиною термінів із дисципліни. Він читає діалектні тексти з різних говорів за фонетичною транскрипцією, проте є чимало помилок; робить морфологічний та синтаксичний аналізи текстів, допускаючи суттєві неточності (до 50 % від загального обсягу матеріалу); інколи висловлює свою думку; у половині випадків здатен розрізняти говори однієї діалектної групи від іншої, вказуючи на незначну частину їхніх характерних особливостей (діалектний вокалізм, консонантизм, морфологічні відмінності, синтаксичні особливості тексту, його лексичне і фразеологічне наповнення тощо). Він виконує роботу переважно під керівництвом викладача, але під час виконання різної складності завдань за зразком (інструкцією) припускається помилок. Здобувач вищої освіти виконав понад 50 % завдань, винесених на самостійне опрацювання.
		63	
		62	
		61	
		60	
FX	2	35-59	Студент оволодів понад 40 % запропонованого в курсі матеріалу (з теорії та історії української діалектології). Його знання мають фрагментарний характер. Відповідь є частковою і здебільшого неаргументованою. Теоретичні положення майже не підкріплюються конкретними прикладами, знаннями діалектологічної карти, словників, атласів. Здобувач вищої освіти володіє деякими термінами з дисципліни. Він читає діалектні тексти з різних говорів за фонетичною транскрипцією, проте є часті помилки; робить морфологічний та синтаксичний аналізи текстів, допускаючи помилки (до 80 % від загального обсягу матеріалу); переважно не здатен висловлювати свою думку; у деяких випадках здатен розрізняти говори однієї діалектної групи від іншої, вказуючи на окремі їхні характерні особливості (діалектний вокалізм, консонантизм, морфологічні відмінності, синтаксичні особливості тексту, його лексичне і фразеологічне наповнення тощо). Він виконує роботу переважно під керівництвом викладача, але під час виконання різної складності завдань за зразком (інструкцією) припускається багатьох помилок. Здобувач вищої освіти виконав понад 40 % завдань, винесених на самостійне опрацювання.
F	1	1-34	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом (з теорії та історії української діалектології). Відповідь переважно неправильна і неаргументована. Теоретичні положення не може підкріпити конкретними прикладами, знаннями діалектологічної карти, словників, атласів. Здобувач вищої освіти не володіє термінологією з дисципліни. Він не вміє читати діалектні тексти з різних говорів за фонетичною транскрипцією; не може зробити морфологічний та синтаксичний аналізи текстів; не здатен висловлювати свою думку; не здатен

			розрізняти говори однієї діалектної групи від іншої. Під час виконання навіть елементарних завдань за зразком (інструкцією) припускається багатьох помилок. Здобувач вищої освіти виконав до 40 % завдань, винесених на самостійне опрацювання.
--	--	--	---

Оцінку з дисципліни виставляють після її вивчення за результатами, здобутими під час поточного контролю (практичні роботи), та за самостійну роботу.

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни для здобувачів освіти денної форми навчання

Практичні заняття									Самостійна робота					Контр ольна робота	Підсум ковий контро ль – залік
Максимальна кількість балів – 63									Максимальна кількість балів – 25					Максим альна кількіс ть балів – 12	Макси мальна кількіс ть балів –
ПЗ1	ПЗ2	ПЗ3	ПЗ4	ПЗ5	ПЗ6	ПЗ7	ПЗ8	ПЗ9	СР1	СР2	СР3	СР4	СР5		-
7	7	7	7	7	7	7	7	7	5	5	5	5	5	12	

Самостійну роботу оцінюють за кожен змістовий модуль.

Критерії оцінювання реферату

Оцінка ECTS	Критерії
A	1. Повністю виконані всі вимоги: план реферату системно розкриває обрану тему; зміст відповідає пунктам плану; виклад теоретичних відомостей логічний, аргументований; дотримано норми академічної доброчесності; не порушено технічні вимоги оформлення реферату.
C – B	1. Незначні зауваження щодо технічного оформлення реферату. 2. Незначні помилки під час висвітлення одного з пунктів плану.
E – D	1. Тема реферату розкрита не вповні. 2. Неповний список літератури. 3. Виклад змісту не системний, аргументи не переконливі, висновки не чіткі.
F – FX	Вимоги виконано обсягом менше ніж на половину / відсутність виконання завдання.

Критерії оцінювання презентації, карток персоналій, карток діалектного матеріалу

Оцінка ECTS	Критерії
A	1. Відповідність змісту. 2. Правильне оформлення. 3. Технічне й естетичне оформлення. 4. Дотримання орфографічних, лексичних, граматичних, пунктуаційних та стилістичних норм.
C – B	Наявність неточностей у виконанні й оформленні презентації, карток персоналій чи карток діалектного матеріалу.
E – D	Наявність суттєвих неточностей у виконанні й оформленні презентації, карток персоналій чи карток діалектного матеріалу.

F – FX	Невідповідність вимогам щодо обсягу, змісту й оформлення презентацій, карток персоналій чи карток діалектного матеріалу / відсутність виконання завдання.

Критерії оцінювання аналізу наративів

Оцінка ECTS	Критерії
A	Здобувач вищої освіти вільно володіє навичками аналізу говіркових текстів: самостійно правильно виділяє фонетичні (у вокалізмі та консонантизмі), акцентні, морфологічні, словотвірні, синтаксичні, лексичні та фразеологічні особливості говірки; може встановити її приналежність до певного наріччя та говору; інтерпретує діалектні свідчення у широкому мовно-культурному контексті.
C – B	Здобувач вищої освіти допускає незначні неточності під час аналізу говіркових текстів; може встановити приналежність говірки за її мовними рисами до певного наріччя; користуючись допомогою викладача, інтерпретує діалектні свідчення.
E – D	Здобувач вищої освіти допускає помилки під час аналізу говіркових текстів (до 40 %); користуючись допомогою викладача, встановлює приналежність говірки за її мовними рисами до певного наріччя; користуючись допомогою викладача, лише частково інтерпретує діалектні свідчення.
F – FX	Здобувач вищої освіти не здатен самостійно проаналізувати діалектний текст, встановити приналежність говірки до певного наріччя, інтерпретувати діалектні свідчення.

Критерії оцінювання карт

Оцінка ECTS	Критерії
A	1. Достовірно і з відповідною точністю та повнотою відображене мовне явище на карті у відповідних умовних знаках та коментарях до карти. 2. Карта наочна і зручна у користуванні, дає можливість сприймати та інтерпретувати картографований діалектний матеріал. 3. Відповідне технічне й естетичне оформлення.
C – B	1. Здебільшого достовірно і з відповідною точністю та повнотою відображене мовне явище на карті у відповідних умовних знаках та коментарях до карти. Однак наявні певні неточності в узагальненні чи уніфікації мовних елементів (на карті через систему знаків, у легенді до карти чи в коментарях до неї), лаконічності (наявність лише тих елементів, що необхідні для розуміння сутності відповідного мовного явища), акцентності (графічне виділення найбільш важливої інформації) у проєктуванні карти. 2. Карта наочна і зручна у користуванні, дає можливість сприймати та інтерпретувати більшу частину картографованого діалектного матеріалу. 3. Карта, легенда та коментарі до неї мають незначні огріхи в технічному й естетичному оформленні.

E – D	1. Наявні помилки у достовірності і відповідній точності та повноті відображення мовного явища на карті у відповідних умовних знаках та коментарях до карти, утім здобувач вищої освіти володіє основами картографування й може виправити помилки, користуючись допомогою викладача. 2. Карта наочна, але не зручна у користуванні, не дає можливість уповні сприймати та інтерпретувати картографований діалектний матеріал. 3. Карта, легенда та коментарі до неї мають суттєві неточності в технічному й естетичному оформленні.
F – FX	1. Зміст карти не відповідає картографованому матеріалу. 2. Карта не зручна у користуванні, не дає можливість сприймати та інтерпретувати картографований діалектний матеріал. 3. Наявні грубі помилки у технічному й естетичному оформленні / відсутність виконання завдання.

Критерії оцінювання транскрипції

Оцінка ECTS	Критерії
A	Відсутні помилки у фонетичній транскрипції.
C – B	Наявні окремі огріхи у фонетичному записі слів і текстів. Подекуди є непослідовність у використанні знаків для передавання одних і тих же сегментних чи суперсегментних фонетичних одиниць
E – D	Наявні помилки у фонетичному записі слів і текстів.
F – FX	Матеріал затранскрибовано неправильно / відсутність виконання завдання.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Оцінка ECTS	Критерії
10 – 12	Здобувач вищої освіти глибоко й усебічно розкриває зміст теоретичного питання; вільно володіє навичками аналізу говіркових текстів: самостійно правильно виділяє фонетичні (у вокалізмі та консонантизмі), акцентні, морфологічні, словотвірні, синтаксичні, лексичні та фразеологічні особливості говірки; може встановити її приналежність до певного наріччя та говору; з метою формування культури літературної мови пропонує методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.
8 – 10	Здобувач вищої освіти розкриває зміст теоретичного питання, але недостатньо глибоко; наявні певні неточності; допускає незначні недоліки під час аналізу говіркових текстів; може встановити приналежність говірки за її мовними рисами до певного наріччя; з позиції культури літературної мови пропонує методичні прийоми щодо подолання системних та окремих несистемних помилок, спричинених діалектним впливом.
4 – 7	Здобувач вищої освіти зміст теоретичного питання розкриває поверхово, без глибокого аналізу; допускає суттєві неточності й помилки під час викладу теоретичного матеріалу та аналізу говіркових текстів (до 40%); користуючись допомогою викладача, установлює приналежність говірки за її мовними рисами до певного наріччя; з позиції культури літературної мови пропонує методичні прийоми щодо подолання окремих несистемних помилок, спричинених діалектним впливом.
0 – 3	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом: не розкриває зміст теоретичного питання; не здатний самостійно проаналізувати діалектний текст, встановити приналежність говірки до певного наріччя; не може

	запропонувати методичні прийоми щодо подолання помилок, спричинених діалектним впливом.
--	---

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Атлас української мови: в 3 т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі; ред. тому І. Г. Матвіяс. К., 1984. 498 с.; Т. 2. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі; ред. тому Я. В. Закревська. К., 1988. 520 с.; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі; ред. кол. А. М. Залеський та ін.. К., 2001. 271 с.
2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, 2023. 552 с.
3. Марєєв Д. Контрольні роботи з української діалектології: навчально-методичний посібник. Суми, 2021. 40 с.
4. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. 166 с.

ДОДАТКОВА

1. Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнослобожанських говірок. Луганськ, 2005. С. 30 – 43.
2. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. К., 1990. 272 с.
3. Гриценко П. Ю., Руснак Н. О., Руснак Ю. М., Струк І. М. Етнолінгвістика: українська мова: навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 432 с.
4. Громик Ю., Яворський А. Поліські діалекти в сучасній художній літературі. Луцьк, 2022. 304 с.
5. Дружок І. Лінгвістична географія ХХІ ст.: інтерактивні звукові карти (на прикладі зміни [e < *e] > [a] в західнополіському говорі). *Ad fontes. Джерела діалектологічних студій із серії «Діалектологічні студії»*. Львів, 2023. С. 185 – 195.
6. Іщенко О. С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ, 2012. С. 10 – 24.
7. Кобирино Г. С. Українське діалектне наголошування: об'єкт і прийоми пізнання. Кам'янець-Подільський, 2020. 392 с.
8. Колесников А. О. Морфологія українських південнобесарабських говірок: генеза і динаміка. Ізмаїл, 2015. 676 с.
9. Конобродська В. Поліський поховальний і поминальні обряди. Т. 1. Етнолінгвістичні студії. Житомир, 2007. 356 с.
10. Конспект лекцій із української діалектології: для студентів напряму підготовки 6.020303 Філологія (українська мова і література); укл. В. М. Куриленко, Д. А. Марєєв. Глухів, 2014. 96 с.
11. Куриленко В. М. До ареалогії та стратиграфії північних (поліських) говорів. Глухів, 2001. 184 с.
12. Литвиненко Я. О. Орнітономени у східнополіському діалекті: структура і просторове варіювання: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2019. 232 с.
13. Марєєв Д. А. Атлас східнополіських говірок. Київ, 2019. 488 с.
14. Марєєв Д. А. Динаміка східнополіського діалекту: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2018. 255 с. + 501 с. (додатки)
15. Марєєв Д. А., Міняйло Р. В., Литвиненко Я. О. До проблеми використання аудіопрограм на заняттях з української діалектології. *Наука і техніка сьогодні*. 2025. № 1 (42). С. 712 - 721.
16. Марєєв Д. А., Міняйло Р. В., Литвиненко Я. О. Особливості використання картографічних матеріалів на заняттях з української діалектології. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2025. Вип. 2 (48). С. 669 – 676.
17. Симоненко І. В. Словозміна прикметника у східнополіському діалекті: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2018. 360 с.
18. Ставицька Л. Гендер: мова, свідомість, комунікація. Київ, 2015. 440 с.

19. Українська етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; Г. К. Барилова, К. Д. Глуховцева. Луганськ, 2011. С. 35 – 93.
20. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. Львів, 2002. 216 с.
21. Холодъон О. М. Семантична варіативність дієслівної лексики в східнополіському діалекті: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2017. 437 с.
22. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців. К., 2002. 132 с.
23. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. Харків, 2002. 1066 с.
24. Vintoniak O., Hnatyuk M., Miniailo R., Turysheva O., Kotvytska V. Dialectology in Modern Linguistic Research: Theoretical Approaches and Methods. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. SPECIAL ISSUE NO.: 14/01/XXXIX. (VOLUME 14, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XXXIX.). P. 39 – 44.